

در سال ۱۴۰۱، مصرف خصوصی به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵ به ۷۹۳۱/۰ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال ۱۴۰۰ معادل ۸/۷ درصد افزایش داشت. در این سال، سهم هزینه‌های مصرفی خصوصی از هزینه ناخالص داخلی (به قیمت بازار) به ۴۵/۳ درصد رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال ۱۴۰۰ معادل ۲/۲ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

۱-۱۰- خصوصیات اجتماعی و اقتصادی خانوارها

در مناطق شهری کشور

نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد بعد خانوار با افزایش ۱/۹ درصدی نسبت به سال قبل از آن به ۳/۲۷ نفر رسید. درصد توزیع خانوارها برحسب تعداد افراد خانوار طی سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد خانوارهای دو تا چهار نفره در مجموع ۷۹/۴ درصد از کل خانوارهای شهری را شامل می‌شوند. در این سال، خانوارهای چهار نفره با ۱/۵ واحد درصد، بیشترین میزان افزایش و خانوارهای تک نفره با ۱/۶ واحد درصد، بیشترین میزان کاهش سهم را در مقایسه با سال قبل از آن به ثبت رساندند.

توزیع افراد خانوارها برحسب گروه‌های سنی نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۱، حدود ۱۹/۰ درصد از افراد خانوارها در محدوده سنی ۱۵ سال و کمتر قرار دارند. این سهم در سال ۱۴۰۰ حدود ۱۸/۵ درصد بود. در این سال، ۱۹/۶ درصد از افراد خانوارها در محدوده سنی ۱۶ تا ۳۰ سال بودند. مقایسه این سهم با ارقام سال‌های گذشته نشان‌دهنده روند کاهشی سهم جمعیت جوان در خانوارها است. همچنین، ۱۷/۰ درصد از افراد

خانوار بالاتر از ۶۰ سال سن داشتند که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۰/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۴۰۱، بررسی توزیع افراد ۶ ساله و بیشتر خانوارها برحسب میزان سواد نشان می‌دهد که ۹/۵ درصد از افراد خانوارها بی‌سواد بودند که نسبت به رقم سال قبل از آن ۱/۰ واحد درصد کاهش داشته است. همچنین، در این سال نسبت افراد تحصیل‌کرده با تحصیلات دانشگاهی رقم ۲۴/۶ درصد را ثبت کرد که نسبت به سال ۱۴۰۰ (۲۳/۶ درصد) معادل ۱/۰ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. در سال مورد بررسی، ۲۵/۶ درصد از مردان، دارای تحصیلات دانشگاهی و ۶/۷ درصد بی‌سواد بودند؛ نسبت‌های مذکور برای زنان به ترتیب ۲۳/۶ و ۱۲/۳ درصد بود. توزیع افراد خانوار برحسب میزان سواد و گروه‌های سنی نشان می‌دهد که حدود ۵۳/۵ درصد از افراد بی‌سواد در گروه سنی بالاتر از ۶۰ سال قرار دارند. در این سال، ۱۴/۲ درصد از افراد بی‌سواد خانوار در سنین ۶ تا ۱۰ سال بودند که کودکان جامانده از تحصیل به شمار می‌روند.

بررسی تعداد افراد باسواد در خانوار به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد در ۱۴/۱ درصد از خانوارهای دهک اول، هیچ فرد باسوادی وجود ندارد. این سهم در دهک‌های دوم و سوم هزینه‌ای به ترتیب ۶/۸ و ۵/۷ درصد بوده و طی یک روند کاهشی در دهک دهم به حدود ۰/۴ درصد می‌رسد. از مجموع خانوارهای بدون فرد باسواد در کلیه دهک‌ها، ۳۵/۵ درصد به دهک اول، ۱۷/۰ درصد به دهک دوم و ۱۴/۳ درصد به دهک سوم اختصاص دارد. به عبارت دیگر، حدود ۶۶/۸ درصد از

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

به بخش‌های «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتلداری و رستوران»، «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی» و «صنعت و معدن» به ترتیب به میزان ۲۳/۶، ۲۰/۴ و ۱۷/۹ درصد اختصاص داشت.

در سال مورد بررسی، توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب میزان سواد و رشته فعالیت محل کار نشان می‌دهد که ۳۶/۵ درصد از کل شاغلان دارای تحصیلات دانشگاهی، ۴۵/۲ درصد دارای تحصیلات راهنمایی و متوسطه و ۱۸/۳ درصد در سطح ابتدایی، کمتر یا بی‌سواد بودند. افراد بی‌سواد و کم‌سواد عمدتاً در بخش «ساختمان» و بیشتر افراد دارای سواد راهنمایی و متوسطه در بخش «عمده‌فروشی، خرده‌فروشی، هتلداری و رستوران» اشتغال داشتند. همچنین، بیشترین افراد با تحصیلات دانشگاهی در بخش «خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی» مشغول کار بودند. در سال ۱۴۰۱، سهم کارکن موسسات دولتی و عمومی از کل شاغلان به ۱۳/۸ درصد رسید که در مقایسه با سال قبل از آن ۰/۴ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، سهم کارکن موسسات خصوصی و کارکن مستقل با کاهش‌های مشابه ۰/۳ واحد درصدی نسبت به سال قبل از آن به ترتیب ارقام ۴۴/۰ و ۳۵/۷ درصد را ثبت کردند.

بررسی نحوه تصرف مسکن محل سکونت خانوارها در سال مورد بررسی نشان می‌دهد سهم خانوارهای دارای مسکن شخصی (مالک‌نشین) از ۶۵/۶ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۶۴/۲ درصد در سال ۱۴۰۱ کاهش یافت. درصد توزیع خانوارها به تفکیک دهک‌های هزینه و نحوه تصرف مسکن نشان می‌دهد که از کل خانوارهای دارای مسکن شخصی ۷/۵ درصد در دهک اول، ۸/۲ درصد در دهک دوم و ۸/۹ درصد در دهک سوم قرار دارند. در خصوص خانوارهای دارای مسکن شخصی، بیشترین سهم به دهک دهم و به میزان ۱۲/۱ درصد اختصاص دارد. در سال ۱۴۰۱، حدود ۲۶/۳ درصد از خانوارها اجاره‌نشین بودند که نسبت به سال قبل از آن حدود ۲/۳ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. از کل خانوارهای

خانوارهای بدون فرد باسواد در سه دهک اول که در پایین‌ترین سطح رفاهی می‌باشند، قرار دارند. در مقابل، در خانوارهای دارای تعداد افراد باسواد بیشتر، دهک‌های بالاتر سهم بیشتری را دارا هستند؛ به طوری که از مجموع خانوارهای دارای ۵ نفر باسواد و بیشتر، چهار دهک بالا (دهک ششم تا دهم) به ترتیب با ۱۰/۹، ۱۱/۹، ۱۳/۱ و ۱۱/۹ درصد، بیشترین سهم را به خود اختصاص دادند. افزایش بعد خانوار در دهک‌های بالاتر و برخورداری از امکانات مالی بهتر، در بالا بودن سهم مذکور موثر است.

در سال ۱۴۰۱، سهم خانوارهای بدون فرد شاغل از کل خانوارها با ۲/۹ واحد درصد کاهش به ۲۷/۵ درصد رسید؛ این رقم از سال ۱۳۹۶ به بعد کمترین میزان را نشان می‌دهد. در سال ۱۴۰۱، سهم خانوارهای با یک فرد شاغل به ۵۲/۹ درصد رسید که نسبت به سال قبل از آن حدود ۰/۷ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، سهم خانوارهای با دو نفر شاغل و خانوارهای با سه نفر شاغل و بیشتر نیز نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش داشت.

توزیع تعداد افراد شاغل در خانوارها به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد که از کل خانوارهای دهک اول، ۳۵/۲ درصد بدون فرد شاغل می‌باشند. در دهک‌های اول، دوم و سوم به ترتیب حدود ۱/۹، ۲/۰ و ۲/۸ درصد از خانوارها، دارای سه فرد شاغل و بیشتر می‌باشند. وجود این خانوارها در دهک‌های پایین درآمدی نشان‌دهنده پایین بودن درآمد شاغلان آنها است. بررسی ویژگی دهک‌های بالای درآمدی برحسب تعداد افراد شاغل نشان می‌دهد که در دهک دهم، ۴۷/۵ درصد از خانوارها دارای یک نفر شاغل می‌باشند. معادل ۹/۰ درصد از کل خانوارهای دارای یک نفر شاغل نیز در دهک دهم قرار دارند.

در سال ۱۴۰۱، توزیع افراد شاغل خانوارها برحسب رشته فعالیت اصلی محل کار نشان می‌دهد که بیشترین سهم شاغلان

۱۰-۲- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار

براساس گزارش اداره آمار اقتصادی بانک مرکزی، در سال ۱۴۰۱، مجموع هزینه ناخالص^(۱) خانوار در مناطق شهری با ۶۲/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۲۲۹۷/۱ میلیون ریال (ماهانه ۱۹۱/۴ میلیون ریال) رسید. در این سال، متوسط هزینه ناخالص یک خانوار شهری به قیمت‌های ثابت سال ۱۴۰۰، معادل ۱۵۱۴/۴ میلیون ریال بود که نسبت به سال قبل از آن ۷/۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. مقایسه حداقل دستمزد کارگران در سال ۱۴۰۱ (ماهانه ۴۱۷۹۸ هزار ریال) با متوسط هزینه ماهانه گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در این سال (ماهانه ۵۸۹۰۰ هزار ریال) نشان‌دهنده آن است که در جوامع شهری، حداقل دستمزد جوابگوی تامین هزینه‌های گروه خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها در سطح متوسط جامعه نمی‌باشد.

نمودار ۱۰-۱- سهم گروه‌های هزینه خانوارهای شهری در سال ۱۴۰۱ (درصد)

۱- وجوهی نظیر نفقه، نذر و اعانه در صورتی که به خانوار دیگری پرداخت شده باشد، هزینه به حساب نمی‌آید. همچنین، مالیات و حق بازنشستگی (سهم خانوار) در هزینه منظور نشده است. پرداخت‌های خانوار بابت خرید، احداث، تغییرات، اضافات و تعمیرات اساسی در ساختمان، خرید حق امتیاز تلفن (ثابت و همراه) و سکه طلا و نقره سرمایه‌گذاری تلقی شده و در هزینه‌های ناخالص که مختص هزینه‌های جاری است، منظور نمی‌گردد. به عبارت دیگر، هزینه ناخالص (جاری) خانوار کلیه هزینه‌ها به‌استثنای هزینه‌های شغلی و سرمایه‌گذاری را دربر می‌گیرد.

دهک اول ۳۷/۴ درصد دارای مسکن استیجاری بودند که در مقایسه با سال قبل از آن ۷/۴ واحد درصد افزایش داشت. این سهم برای خانوارهای دهک دهم معادل ۱۵/۵ درصد می‌باشد.

در سال ۱۴۰۱، بررسی نوع مصالح به کار رفته در ساختمان محل سکونت خانوار نشان می‌دهد که به ترتیب بیشترین سهم مربوط به ساختمان‌های آجری با تیرآهن (۳۴/۰ درصد)، بتون‌آرمه (۲۵/۶ درصد) و اسکلت فلزی (۲۵/۵ درصد) بود. حدود ۳/۶ درصد از ساختمان‌ها به دلیل نوع مصالح به کار رفته (بناهای آجری با تیر چوبی، خشتی، گلی و چوبی) استحکام پایینی در برابر حوادث و سوانح طبیعی نظیر سیل و زلزله دارند.

در سال ۱۴۰۱، حدود ۲/۱ درصد از خانوارها در محل سکونت خود از یک اتاق، ۲۷/۱ درصد از دو اتاق، ۵۲/۷ درصد از سه اتاق، ۱۴/۷ درصد از چهار اتاق، ۲/۳ درصد از پنج اتاق و ۱/۱ درصد از شش اتاق و بیشتر استفاده کرده‌اند. مقایسه سهم‌های مذکور با ارقام سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد سهم خانوارهای با سه، چهار و پنج اتاق افزایش و سهم سایر خانوارها کاهش داشته است.

در سال ۱۴۰۱، خانوارهای شهری از امکانات آب لوله‌کشی و برق به ترتیب به میزان ۹۹/۵ و ۱۰۰/۰ درصد برخوردار بودند. همچنین، میزان برخورداری از گاز شهری و سیستم فاضلاب به ترتیب به ۹۵/۸ و ۶۵/۴ درصد رسید. در این سال، حدود ۸۵/۷ درصد از کل خانوارها در محل سکونت از اینترنت برخوردار بودند که نسبت به سال قبل از آن حدود ۲/۸ واحد درصد افزایش داشت. در این سال، ۵۵/۲ درصد از خانوارها دارای اتومبیل شخصی و ۹۸/۹ درصد نیز دارای تلفن همراه بودند. در سال مذکور، ۸۵/۵ درصد از خانوارها عضو شبکه‌های اجتماعی بودند که در مقایسه با سال قبل از آن ۲/۹ واحد درصد افزایش داشت.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

یارانه ماهانه نقدی سرانه به میزان ۴ میلیون ریال به افراد خانوارهای سه دهک اول هزینه‌ای و ۳ میلیون ریال به افراد دهک‌های چهارم تا نهم هزینه‌ای جامعه نمود. مقایسه تورم گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و افزایش هزینه جاری این گروه در سال ۱۴۰۱ به میزان ۷۱/۶ درصد نشان می‌دهد به‌رغم تورم قابل توجه، مصرف واقعی خانوار در این گروه ۲/۶ درصد افزایش داشت.

در سال ۱۴۰۱، بررسی هزینه ناخالص خانوارهای شهری به قیمت‌های ثابت سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد هزینه حقیقی در تمامی گروه‌ها به جز مسکن افزایش داشت. گروه‌های «تفریح و امور فرهنگی»، «حمل و نقل» و «تحصیل» به ترتیب با ۵۱/۸، ۳۱/۵ و ۲۶/۱ درصد افزایش، بیشترین میزان رشد را نسبت به سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص دادند. همچنین، گروه‌های «حمل و نقل»، «پوشاک و کفش» و «لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه» به ترتیب با سهم از رشد ۲/۶، ۰/۹ و ۰/۸ درصد، بیشترین تاثیر را در رشد هزینه حقیقی خانوار نسبت به سال قبل از آن دارا بودند.

بررسی متوسط هزینه ناخالص یک خانوار شهری به تفکیک گروه‌های هزینه‌ای به قیمت‌های جاری نشان می‌دهد در سال ۱۴۰۱ گروه‌های «مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها»، «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» و «حمل و نقل» به ترتیب با ۳۵/۰، ۳۰/۸ و ۹/۲ درصد بیشترین سهم از هزینه‌های خانوار را به خود اختصاص دادند. همچنین، گروه‌های «تفریح و امور فرهنگی»، «رستوران و هتل» و «پوشاک و کفش» به ترتیب با ۱۱۶/۳، ۸۵/۷ و ۱۱۵/۳ درصد بیشترین رشد هزینه‌های جاری را در مقایسه با سال ۱۴۰۰ به ثبت رساندند. رشد قابل توجه هزینه جاری این گروه‌ها به علت عادی شدن وضعیت کسب و کارها، آموزشگاه‌ها، مکان‌های فرهنگی و مدارس و دانشگاه‌ها در پی اتمام محدودیت‌های کرونایی بود. در اردیبهشت‌ماه سال ۱۴۰۱، دولت طرح مردمی‌سازی یارانه‌ها را اجرا نمود که براساس آن ارز ترجیحی کالاهای اساسی حذف گردید و این امر منجر به تورم قابل ملاحظه ۶۷/۳ درصدی در گروه «خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها» گردید. از سوی دیگر، به منظور جبران بخشی از آثار رفاهی اجرای این طرح بر هزینه خانوارها اقدام به افزایش و پرداخت

(ده هزار ریال) جدول ۱۰-۱- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص جاری بر حسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری

	سهم (درصد)		درصد تغییر		سال		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۳۰/۸	۲۹/۱	۷۱/۶	۵۸/۷	۷۰۶۷۹/۸	۴۱۱۹۷/۵	۲۵۹۶۶/۴
دخانیات	۰/۴	۰/۴	۵۶/۹	۵۸/۴	۹۲۲/۴	۵۸۸/۰	۳۷۱/۲
پوشاک و کفش	۳/۹	۳/۴	۸۵/۷	۸۴/۴	۸۹۱۰/۶	۴۷۹۷/۹	۲۶۰۱/۳
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۳۵/۰	۳۷/۵	۵۱/۶	۴۳/۸	۸۰۵۰۰/۰	۵۳۱۱۲/۷	۳۶۹۲۶/۱
لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه	۴/۰	۴/۰	۶۱/۳	۴۳/۴	۹۱۵۰/۷	۵۶۷۲/۵	۳۹۵۴/۳
بهداشت و درمان	۴/۸	۵/۴	۴۳/۵	۷۰/۹	۱۱۰۵۵/۰	۷۷۰۵/۶	۴۵۰۹/۲
حمل و نقل	۹/۲	۸/۲	۸۱/۸	۵۸/۹	۲۱۱۸۳/۴	۱۱۶۵۴/۴	۷۳۳۲/۷
ارتباطات	۱/۶	۲/۰	۲۸/۶	۵۲/۸	۳۷۲۵/۱	۲۸۹۵/۶	۱۸۹۴/۷
تفریح و امور فرهنگی	۱/۱	۰/۸	۱۱۶/۳	۱۲/۹	۲۴۲۴/۳	۱۱۲۰/۶	۹۹۲/۴
تحصیل	۰/۸	۰/۸	۷۰/۱	۲۱/۵	۱۸۹۷/۹	۱۱۱۵/۹	۹۱۸/۲
رستوران و هتل	۲/۱	۱/۶	۱۱۵/۳	۱۱۲/۶	۴۸۲۲/۲	۲۲۳۹/۹	۱۰۵۳/۵
کالاهای و خدمات متفرقه	۶/۳	۶/۶	۵۳/۸	۴۶/۱	۱۴۴۳۵/۶	۹۳۸۳/۷	۶۴۲۱/۳
هزینه کل	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۶۲/۴	۵۲/۲	۲۲۹۷۰۷/۰	۱۴۱۴۸۴/۵	۹۲۹۴۱/۲

جدول ۱۰-۲- مقایسه تغییرات و سهم هزینه ناخالص واقعی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۴۰۰)

برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری

(ده هزار ریال)

سهم از رشد (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۳۹۹	
۰/۷	۱/۹	۲/۶	۶/۷	۴۲۲۵۶/۹	۴۱۹۷/۵	۳۸۶۱۳/۴ خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۰/۱	۰/۱	۲۰/۱	۱۸/۷	۷۰۵/۹	۵۸۸/۰	۴۹۵/۲ دخانیات
۰/۹	۰/۵	۲۶/۰	۱۷/۸	۶۰۴۶/۶	۴۷۹۷/۹	۴۰۷۴/۳ پوشاک و کفش
۰/۰	-۰/۶	۰/۰	-۱/۶	۵۳۱۰۶/۲	۵۳۱۱۲/۷	۵۳۹۶۰/۴ مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۰/۸	-۰/۱	۱۹/۶	-۳/۰	۶۷۸۲/۷	۵۶۷۲/۵	۵۸۴۶/۰ لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۰/۲	۰/۸	۳/۸	۱۷/۴	۷۹۹۷/۶	۷۷۰۵/۶	۶۵۶۱/۶ بهداشت و درمان
۲/۶	۰/۹	۳۱/۵	۱۱/۰	۱۵۳۲۲/۲	۱۱۶۵۴/۴	۱۰۵۰۱/۴ حمل و نقل
۰/۲	۰/۷	۷/۶	۴۸/۴	۳۱۱۴/۷	۲۸۹۵/۶	۱۹۵۱/۴ ارتباطات
۰/۴	-۰/۲	۵۱/۸	-۱۸/۰	۱۷۰۱/۳	۱۱۲۰/۶	۱۳۶۷/۱ تفریح و امور فرهنگی
۰/۲	۰/۰	۲۶/۱	-۴/۵	۱۴۰۷/۰	۱۱۱۵/۹	۱۱۶۸/۷ تحصیل
۰/۳	۰/۴	۱۹/۲	۲۹/۴	۲۶۷۰/۹	۲۲۳۹/۹	۱۷۳۰/۹ رستوران و هتل
۰/۷	۰/۲	۱۰/۱	۲/۷	۱۰۳۲۶/۸	۹۳۸۳/۷	۹۱۳۷/۲ کالاها و خدمات متفرقه
۷/۰	۴/۵	۷/۰	۴/۵	۱۵۱۴۲۸/۹	۱۴۱۴۸۴/۵	۱۳۵۴۰۷/۵ هزینه کل (۱)

۱- هزینه کل واقعی به جای تقسیم هزینه کل به قیمت جاری بر شاخص کل قیمت‌ها، از مجموع هزینه‌های واقعی به تفکیک گروه‌های هزینه محاسبه شده است. علت انتخاب این روش تغییر سهم گروه‌های هزینه به نسبت سال پایه می‌باشد.

۱۰-۳- تحلیل هزینه‌ای بودجه خانوار به تفکیک دهک‌ها

بررسی هزینه خانوار به تفکیک دهک‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد که نسبت متوسط هزینه خانوار در دهک دهم به دهک اول (۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین) در سال ۱۴۰۱ به ۱۳/۴ برابر رسید که نسبت به سال قبل از آن کاهش ۱/۶ واحدی داشته و نشان‌دهنده کاهش نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری کشور است. در سال ۱۴۰۱، متوسط هزینه یک خانوار در دهک دهم معادل ۲/۹ برابر متوسط هزینه یک خانوار شهری بود. این در حالی است که متوسط هزینه دهک اول ۰/۲ برابر متوسط هزینه یک خانوار شهری بود. بررسی‌ها نشان می‌دهد متوسط هزینه دهک‌های اول تا هفتم کمتر از متوسط هزینه یک خانوار شهری می‌باشد.

جدول ۱۰-۳- مقایسه رشد هزینه ناخالص خانوار و تورم

(درصد) برحسب گروه‌های هزینه در مناطق شهری در سال ۱۴۰۱

رشد هزینه ناخالص واقعی	تورم	رشد هزینه ناخالص جاری	
۲/۶	۶۷/۳	۷۱/۶	خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها
۲۰/۱	۳۰/۷	۵۶/۹	دخانیات
۲۶/۰	۴۷/۴	۸۵/۷	پوشاک و کفش
۰/۰	۵۱/۶	۵۱/۶	مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها
۱۹/۶	۳۴/۹	۶۱/۳	لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه
۳/۸	۳۸/۲	۴۳/۵	بهداشت و درمان
۳۱/۵	۳۸/۳	۸۱/۸	حمل و نقل
۷/۶	۱۹/۶	۲۸/۶	ارتباطات
۵۱/۸	۴۲/۵	۱۱۶/۳	تفریح و امور فرهنگی
۲۶/۱	۳۴/۹	۷۰/۱	تحصیل
۱۹/۲	۸۰/۵	۱۱۵/۳	رستوران و هتل
۱۰/۱	۳۹/۸	۵۳/۸	کالاها و خدمات متفرقه
۷/۰	۵۳/۱	۶۲/۴	هزینه کل

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

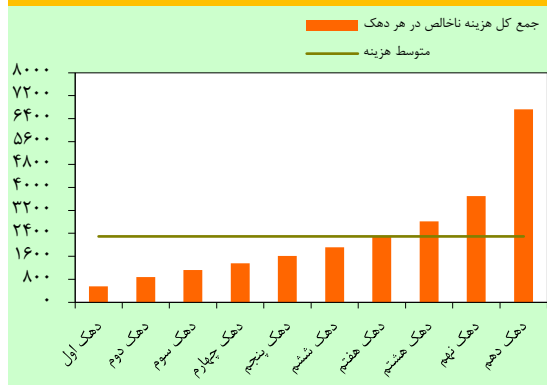
در سال ۱۴۰۱، هزینه حقیقی ناخالص دهک دهم نسبت به سال قبل از آن ۰/۷ درصد کاهش یافت و در سایر دهک‌ها با افزایش همراه بود. بیشترین افزایش مربوط به دهک اول به میزان ۱۸/۷ درصد و کمترین افزایش مربوط به دهک نهم به میزان ۶/۴ درصد بود.

(ده هزار ریال) جدول ۱۰-۴- مقایسه متوسط هزینه ناخالص خانوارها در دهک‌های مختلف به قیمت جاری و ثابت در مناطق شهری

دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰
هزینه ناخالص جاری									
سال ۱۴۰۰	۲۹۶۶۷	۴۹۲۴۸	۶۴۰۰۳	۷۹۱۴۳	۹۵۳۳۸	۱۱۴۲۰۱	۱۳۷۹۷۴	۱۷۲۱۴۵	۲۲۷۶۹۷
سال ۱۴۰۱	۵۴۷۰۸	۸۸۰۶۹	۱۱۲۰۵۲	۱۳۶۰۱۰	۱۶۱۴۱۳	۱۹۱۳۵۹	۲۲۹۳۷۴	۲۸۱۵۹۵	۳۶۹۴۴۴
رشد هزینه ناخالص (جاری) (درصد)	۸۴/۴	۷۸/۸	۷۵/۱	۷۱/۹	۶۹/۳	۶۷/۶	۶۶/۲	۶۳/۶	۶۲/۳
رشد واقعی هزینه ناخالص (درصد) (۱)	۱۸/۷	۱۵/۱	۱۳/۱	۱۱/۲	۹/۸	۸/۷	۸/۰	۶/۵	۶/۴

۱- ارقام واقعی براساس شاخص تورم به تفکیک دهک‌های هزینه محاسبه شده و با نتایج حاصل از متوسط خانوار قابل مقایسه نیست.

نمودار ۱۰-۲- مقایسه متوسط هزینه خانوار با متوسط هزینه مناطق شهری در دهک‌های مختلف در سال ۱۴۰۱ (میلیون ریال)

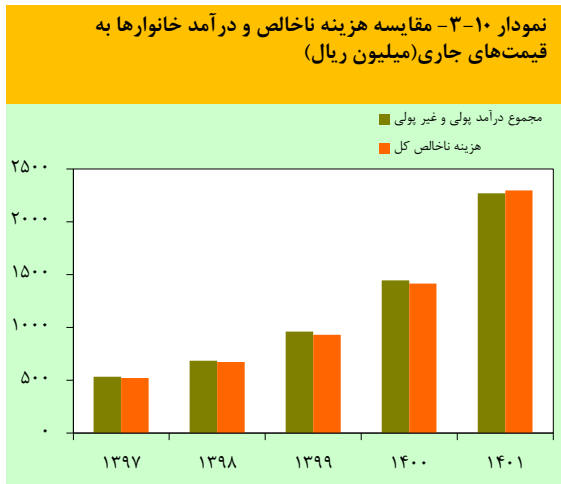
بررسی میزان هزینه‌ها در دهک دهم نسبت به دهک اول به تفکیک گروه‌های مختلف هزینه‌ای نشان می‌دهد بیشترین نابرابری در گروه‌های «رستوران و هتل»، «حمل و نقل»، «پوشاک و کفش»، «تفریح و امور فرهنگی» و «تحصیل» وجود دارد؛ به نحوی که هزینه دهک دهم در این گروه‌ها به ترتیب ۴۷/۴، ۴۶/۱، ۳۶/۰، ۲۹/۳ و ۲۴/۶ برابر دهک اول می‌باشد.

جدول ۱۰-۵- سهم گروه‌های مختلف هزینه در دهک‌ها در مناطق شهری در سال ۱۴۰۱

(درصد)

دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰	سهم متوسط
۳۶/۲	۳۵/۷	۳۵/۹	۳۵/۲	۳۴/۶	۳۴/۳	۳۴/۵	۳۳/۱	۳۱/۴	۲۳/۴	۳۰/۸
۱/۲	۰/۹	۰/۷	۰/۶	۰/۵	۰/۵	۰/۴	۰/۴	۰/۳	۰/۲	۰/۴
۱/۶	۲/۲	۲/۵	۲/۸	۳/۳	۳/۶	۳/۷	۴/۱	۴/۵	۴/۶	۳/۹
۴۰/۶	۳۸/۶	۳۷/۲	۳۵/۷	۳۵/۱	۳۵/۱	۳۴/۰	۳۳/۰	۳۳/۰	۳۵/۹	۳۵/۰
لوازم، اثاث و خدمات مورد استفاده در خانه	۲/۴	۲/۷	۳/۱	۳/۶	۳/۸	۴/۱	۳/۹	۴/۳	۴/۵	۴/۰
بهداشت و درمان	۴/۵	۴/۷	۴/۴	۵/۱	۴/۷	۵/۱	۵/۴	۵/۱	۴/۳	۴/۸
حمل و نقل	۴/۱	۴/۹	۵/۰	۵/۳	۵/۷	۶/۴	۷/۶	۹/۰	۱۵/۳	۹/۲
ارتباطات	۲/۰	۲/۰	۱/۸	۱/۸	۱/۹	۱/۸	۱/۶	۱/۷	۱/۳	۱/۶
تفریح و امور فرهنگی	۰/۵	۰/۶	۰/۸	۰/۸	۰/۹	۱/۰	۱/۲	۱/۲	۱/۱	۱/۱
تحصیل	۰/۵	۰/۵	۰/۷	۰/۸	۰/۸	۰/۷	۱/۰	۰/۸	۰/۹	۰/۸
رستوران و هتل	۰/۷	۰/۹	۱/۱	۱/۳	۱/۶	۱/۸	۱/۷	۲/۶	۲/۸	۲/۱
کالاهای و خدمات متفرقه	۵/۸	۶/۳	۶/۷	۷/۰	۶/۹	۶/۸	۶/۷	۶/۵	۵/۶	۶/۳

۱۰-۴- تحلیل درآمد خانوار

در سال ۱۴۰۱، متوسط درآمد پولی و غیر پولی ناخالص یک خانوار با ۵۷/۰ درصد افزایش به ۲۲۷۰/۶ میلیون ریال (ماهانه ۱۸۹/۲ میلیون ریال) رسید. از این مقدار، ۶۸/۱ درصد درآمد پولی ناخالص و ۳۱/۹ درصد درآمد غیر پولی بود. بخش عمده درآمدهای غیر پولی شامل ارزش اجاری مسکن است که میزان آن تحت تاثیر تغییرات قیمت در بازار مسکن بوده و معمولاً جریان نقدی برای خانوار به دنبال ندارد.

براساس گزارش نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری در سال ۱۴۰۱، سهم درآمدهای متفرقه خانوار شامل حقوق مستمری و بازنشستگی، درآمد اجاره خانه، یارانه، سود حاصل از سپرده‌های سرمایه‌گذاری، اوراق مشارکت و مواردی نظیر آن به ۲۳/۲ درصد رسید که در مقایسه با سال قبل از آن به میزان ۲/۰ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

مقایسه متوسط درآمد (۲۲۷۰/۶ میلیون ریال) و هزینه (۲۲۹۷/۱ میلیون ریال) خانوارها در سال ۱۴۰۱ به قیمت‌های جاری نشان می‌دهد که بودجه خانوارها در این سال با کسری مواجه بود.

در سال ۱۴۰۱، بررسی متوسط درآمد ناخالص سالانه خانوار براساس تعداد نفرات خانوار نشان می‌دهد خانوارهای ۴ نفره، بالاترین میزان درآمد (۲۴۴۵/۸ میلیون ریال) را داشتند. این گروه از خانوارها حدود ۲۸/۷ درصد از کل خانوارها را شامل می‌شوند. بعد از این گروه، خانوارهای ۵ نفره با ۲۴۲۲/۷ میلیون ریال درآمد سالانه بیشترین رقم درآمد را به خود اختصاص دادند. سهم این گروه از کل خانوارها ۱۰/۱ درصد می‌باشد. خانوارهای ۳ نفره نیز با سهم ۲۸/۴ درصدی از کل خانوارها و ۲۳۶۹/۷ میلیون ریال درآمد سالانه در جایگاه سوم قرار دارد. بیشترین درآمد سرانه به خانوارهای یک‌نفره (۱۵۵۵/۸ میلیون ریال) اختصاص داشت؛ این گروه از خانوارها ۶/۶ درصد از کل خانوارها را شامل می‌شوند.

جدول ۱۰-۶- متوسط درآمد سالانه ناخالص یک خانوار در مناطق شهری به تفکیک گروه‌های درآمد (ده هزار ریال)

سهام (درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	
۶۸/۱	۶۶/۶	۶۰/۴	۵۴/۰	۱۵۴۶۳۵/۲	۹۶۴۰۴/۲	۶۲۶۱۱/۱	درآمد پولی ناخالص
۷/۲	۷/۴	۵۱/۴	۳۴/۴	۱۶۲۵۷/۵	۱۰۷۳۹/۸	۷۹۹۳/۲	درآمد از مزد و حقوق- بخش دولتی و عمومی
۱۴/۸	۱۴/۴	۶۱/۷	۶۱/۱	۳۳۶۱۱/۱	۲۰۷۸۹/۵	۱۲۹۰۳/۰	درآمد از مزد و حقوق- بخش خصوصی
۰/۱	۰/۰	۶۱۱/۸	-۳۷/۹	۱۵۹/۶	۲۲/۴	۳۶/۱	درآمد از مزد و حقوق- بخش تعاونی
۱/۳	۱/۲	۰	۷۲/۲	۳۰۶۴/۲	۱۷۹۵/۴	۱۰۴۲/۵	درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی(۱)
۱۷/۷	۱۵/۴	۸۰/۲	۵۷/۹	۴۰۰۹۹/۱	۲۲۲۴۷/۸	۱۴۰۹۲/۸	درآمد از مشاغل آزاد غیر کشاورزی
۲۳/۲	۲۵/۲	۴۴/۴	۵۶/۳	۵۲۵۶۹/۱	۳۶۳۹۹/۴	۲۳۲۸۷/۲	درآمدهای متفرقه
۳/۹	۳/۰	۱۰۱/۲	۳۵/۴	۸۸۷۴/۷	۴۴۱۰/۰	۳۲۵۶/۳	درآمد حاصل از فروش کالاهای دست دوم
۳۱/۹	۳۳/۴	۵۰/۱	۴۴/۰	۷۲۴۲۱/۹	۴۸۲۳۸/۳	۳۳۴۹۴/۳	درآمد غیر پولی
۲۵/۴	۲۷/۱	۴۷/۲	۴۲/۷	۵۷۶۲۴/۱	۳۹۱۵۷/۷	۲۷۴۴۴/۰	ارزش اجاری مسکن شخصی(مالک‌نشین)
۶/۵	۶/۳	۶۳/۰	۵۰/۱	۱۴۷۹۷/۸	۹۰۸۰/۶	۶۰۵۰/۳	سایر(۲)
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۵۷/۰	۵۰/۵	۲۲۷۰۵۷/۱	۱۴۴۶۴۲/۵	۹۶۱۰۵/۵	مجموع درآمد پولی و غیر پولی ناخالص

۱- با توجه به اینکه، تعداد خانوارهای نمونه دارای درآمد از مشاغل آزاد کشاورزی، بهینه نمی‌باشد، ارقام این گروه درآمدی قابل استناد نمی‌باشد.
 ۲- شامل برآورد ارزش اجاری مسکن در برابر خدمت و رایگان، ارزش کالاها و خدمات در برابر مزد و حقوق، رایگان (نه از خانوار دیگر) و تولید برای مصرف در خانه از محل کسب کشاورزی و غیر کشاورزی می‌باشد.

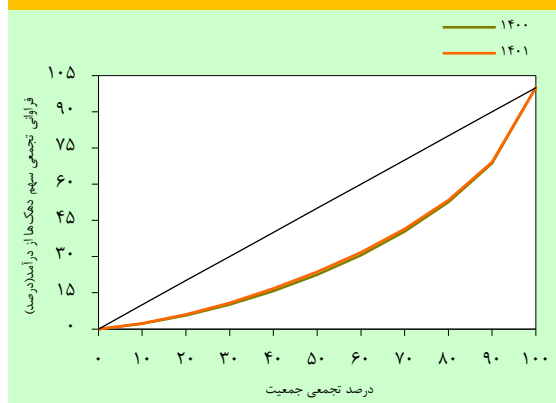
۱۰-۵- اندازه‌گیری و تحلیل نابرابری توزیع درآمد

در سال ۱۴۰۱، ضریب جینی به رقم ۰/۳۹۱۲ رسید که در مقایسه با سال قبل از آن معادل ۳/۴ درصد کاهش نشان می‌دهد. در این سال، نسبت درآمد ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها از ۱۵/۰۰ برابر در سال ۱۴۰۰ به ۱۳/۳۸ برابر کاهش یافت. سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا با ۰/۸۸ واحد درصد کاهش، از ۴۷/۶۰ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴۶/۷۲ درصد در سال ۱۴۰۱ رسید. بررسی سهم دهک‌ها از کل درآمد در سال ۱۴۰۱ نشان‌دهنده افزایش سهم دهک‌های اول تا پنجم، ثبات سهم دهک ششم و کاهش سهم دهک‌های هفتم تا دهم در مقایسه با سال ۱۴۰۰ است. در مجموع، وضعیت توزیع درآمد در این سال به نفع دهک‌های پایین و به ضرر دهک‌های متوسط و بالای درآمدی بود.

جدول ۱۰-۷- شاخص‌های نابرابری توزیع درآمد در مناطق شهری

سال		
۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۰/۳۹۱۲	۰/۴۰۴۸	ضریب جینی
۱۶/۶	۱۵/۷۰	سهم ۴۰ درصد خانوارهای کم‌درآمد (درصد)
		سهم ۴۰ درصد خانوارهای با درآمد
۳۶/۷	۳۶/۷۲	متوسط (درصد)
۴۶/۷	۴۷/۶۰	سهم ۲۰ درصد خانوارهای با درآمد بالا (درصد)
		نسبت ۱۰ درصد ثروتمندترین به ۱۰ درصد فقیرترین خانوارها (برابر)
۱۳/۴	۱۵/۰	

نمودار ۱۰-۴- مقایسه منحنی لورنز در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۰

۱۰-۶- تامین اجتماعی

۱۰-۶-۱- تامین اجتماعی حمایتی

در سال ۱۴۰۱، تعداد کل افراد مورد حمایت کمک‌معیشت‌بگیر کمیته امداد امام خمینی (ره) برابر با ۴۷۳۱ هزار نفر بود که نسبت به سال قبل از آن ۱/۳ درصد معادل ۶۰ هزار نفر افزایش داشت. در این سال، مستمری پرداختی سرانه به مددجویان معیشت‌بگیر معادل ۷۴/۲ میلیون ریال بود که نسبت به سال قبل از آن و به قیمت‌های ثابت سال ۱۴۰۰، به میزان ۱۰/۷ درصد افزایش داشت.

۱۰-۶-۲- تامین اجتماعی بیمه‌ای

نظام تامین اجتماعی بیمه‌ای از طریق گسترش پوشش‌های بیمه‌ای و حمایتی سبب ارتقای وضعیت بهداشتی و رفاهی خانوارها، افزایش امید به زندگی، بهبود کیفیت زندگی و کاهش نااطمینانی نیروی کار در دوران بازنشستگی می‌گردد. نظام تامین اجتماعی بیمه‌ای در ایران عمدتاً توسط صندوق تامین اجتماعی و سازمان بیمه سلامت ایران و در برخی موارد صندوق‌های مستقل در کشور برقرار می‌شود. براساس آمار سال ۱۴۰۱، صندوق تامین اجتماعی و سازمان بیمه سلامت ایران در این سال در مجموع ۹۰/۷ میلیون نفر را تحت پوشش داشتند. این تعداد بیمه‌شده در مقایسه با سال ۱۴۰۰ به میزان ۴/۰ درصد افزایش داشت. عضویت هم‌زمان در دو صندوق و پرداخت چند حق بیمه برای برخورداری از مزایای هم‌زمان بازنشستگی توسط یک نفر، در بالا بودن نسبی تعداد افراد بیمه‌شده در مقایسه با جمعیت کل کشور موثر بوده است. انتظار می‌رود با برقراری سامانه‌های الکترونیکی و صدور بیمه‌نامه براساس کد ملی، خطاهای آماری ناشی از برخورداری افراد از چند طرح بیمه‌ای در محاسبه کل افراد بیمه‌شده، کاهش یابد.

در سال ۱۴۰۱، تعداد بیمه‌شدگان اصلی صندوق تامین اجتماعی به ۱۵/۶ میلیون نفر رسید که نسبت به سال قبل از آن معادل ۲/۸ درصد افزایش داشت. در سال مورد بررسی، با احتساب

مقایسه با سال قبل از آن (۱۷۷۰ کارگزاری) حدود ۵/۲ درصد کاهش نشان می‌دهد.

در سال ۱۴۰۱، میزان کمک و سهم مصوب دولت در صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر با ۴۰/۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۱۵/۰ هزار میلیارد ریال رسید که ۹۰/۱ درصد آن (معادل ۱۳۵۲۱ میلیارد ریال) تخصیص یافت.

جدول ۱۰-۸- تعداد کارگزاری‌ها و بیمه‌شدگان صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

درصد تغییر	سال		
	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
بیمه‌شدگان اصلی (هزار نفر)	۲۴۶۴/۱	۲۱۸۷/۹	۱۲/۶
تعداد کارگزاری‌ها	۱۶۷۸	۱۷۷۰	-۵/۲

ماخذ: صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

تعداد بیمه‌شدگان صندوق مزبور در سال ۱۴۰۱ به ۲۴۶۴/۱ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال ۱۴۰۰ معادل ۱۲/۶ درصد افزایش داشته است.

۱۰-۷- شاخص‌های توسعه انسانی^(۱)

براساس گزارش دفتر برنامه عمران سازمان ملل متحد^(۲)، شاخص توسعه انسانی کشور ایران در سال ۲۰۲۲ به رقم ۰/۷۸۰ رسید که در بین ۱۹۳ کشور رتبه ۷۸ را کسب نمود. براساس این گزارش، شاخص امید به زندگی در سال ۲۰۲۲ برای ایرانیان ۷۴/۶ سال بود که در مقایسه با سال ۲۰۲۱ (معادل ۷۳/۹ سال) افزایش داشت. در سال ۲۰۲۲، میانگین سال‌های تحصیل بزرگسالان حدود ۱۰/۷ سال و میانگین سال‌های مورد انتظار تحصیل برای کودکان در سن مدرسه ۱۴/۱ سال بود. درآمد ناخالص ملی سرانه (براساس شاخص برابری قدرت خرید^(۳)) نیز در سال ۲۰۲۲ معادل ۱۴۷۷۰ دلار برآورد شده که در مقایسه با سال ۲۰۲۱ (معادل ۱۳۰۰۱ دلار) افزایش داشت.

کل بیمه‌شدگان و مستمری‌بگیران اصلی و تبعی، کل افراد تحت پوشش صندوق تامین اجتماعی با ۳/۰ درصد افزایش به ۴۶/۴ میلیون نفر رسید. از کل افراد تحت پوشش، ۷/۸ میلیون نفر مستمری‌بگیر و سایرین تحت پوشش خدمات بیمه‌ای صندوق بودند. در سال ۱۴۰۱، تعداد بازنشستگان اصلی صندوق تامین اجتماعی به ۲۶۲۳/۳ هزار نفر رسید که در مقایسه با سال قبل از آن معادل ۹/۴ درصد رشد داشت.

سازمان بیمه سلامت ایران که تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است، کارکنان دولت و افراد تحت پوشش آنان، روستاییان و سایر اقشار را در مقابل هزینه‌های پزشکی بیمه می‌کند. در سال ۱۴۰۱، تعداد افراد تحت پوشش سازمان بیمه سلامت ایران معادل ۴۴/۳ میلیون نفر بود که در مقایسه با سال قبل از آن معادل ۵/۱ درصد رشد نشان می‌دهد. از این تعداد، ۲۰/۳ میلیون نفر تحت پوشش صندوق روستاییان، ۱۶/۱ میلیون نفر مشمول بیمه سلامت همگانی، ۵/۰ میلیون نفر زیر نظر صندوق کارکنان دولت، ۰/۲ میلیون نفر تحت عنوان بیمه ایرانیان و بقیه به عنوان سایر اقشار از خدمات سازمان بیمه سلامت ایران بهره‌مند شدند. تعداد افراد تحت پوشش بیمه سلامت همگانی، بیمه ایرانیان و صندوق روستاییان در سال ۱۴۰۱ در مقایسه با سال قبل از آن افزایش و تعداد افراد تحت پوشش صندوق‌های کارکنان دولت و سایر اقشار کاهش داشت.

۱۰-۶-۳- بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر

صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر عهده‌دار بیمه کشاورزان و سایر اقشار روستایی است. براساس قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی، برخورداری از مزایای این صندوق به صورت اختیاری طراحی شده است؛ به همین دلیل، گسترش آن از طریق فعالیت‌های کارگزاری صورت می‌گیرد. در سال ۱۴۰۱، تعداد کل کارگزاری‌ها به ۱۶۷۸ مورد رسید که در

۱- برگرفته از گزارش توسعه انسانی (HDR) دوره ۲۰۲۲-۲۰۲۳
۲- United Nations Development Program (UNDP)
۳- Purchasing Power Parity

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۱

متوسط شاخص برای کل جهان در سال ۲۰۲۲ معادل ۰/۷۳۹ بود که نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش داشته است. در سال ۲۰۲۲، سوئیس با ۰/۹۶۷ بیشترین رقم شاخص توسعه انسانی را دارا بود؛ چنانچه اثر نابرابری توزیع امکانات در شاخص‌های مرتبط با شاخص توسعه انسانی نیز مورد توجه قرار گیرد و شاخص توسعه انسانی تعدیل شده براساس نابرابری‌ها محاسبه گردد، شاخص توسعه انسانی سوئیس به رقم ۰/۸۹۱ کاهش خواهد یافت. در این سال برای کشور ایران در خصوص شاخص مذکور رقم ۰/۵۸۴ اعلام شده است.

براساس گزارش سازمان مذکور سطح توسعه انسانی کشورها به چهار دسته بسیار بالا، بالا، متوسط و پایین تقسیم می‌شود. کشورهای با رتبه توسعه انسانی بین ۰/۷۰۰ تا ۰/۸۰۰ از جمله کشورهای با سطح توسعه انسانی بالا می‌باشند. براساس رقم شاخص، کشور ایران در گروه کشورهای با رتبه توسعه انسانی بالا قرار دارد. در این سال، متوسط شاخص توسعه انسانی در کشورهای با سطح توسعه انسانی بسیار بالا که ۶۹ کشور را شامل می‌شود، رقم ۰/۹۰۲ بود که در مقایسه با رقم سال ۲۰۲۱ (معادل ۰/۸۹۶) حدود ۰/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد.